

Mandag den 9. juli 2018, kl. 20:00

Dørene åbnes 19:30 og lukkes kl. 19:55 pga. direkte EBU-radiotransmission

Mark PADMORE (UK), tenor - Kristian BEZUIDENHOUT (ZA), fortepiano

Franz SCHUBERT (1797–1828)

Schwanengesang (D 957), 48'

1. *Liebesbotschaft* (Ludwig Rellstab)
2. *Kriegers Ahnung* (Ludwig Rellstab)
3. *Frühlingssehnsucht* (Ludwig Rellstab)
4. *Ständchen* (Ludwig Rellstab)
5. *Aufenthalt* (Ludwig Rellstab)
6. *In der Ferne* (Ludwig Rellstab)
7. *Abschied* (Ludwig Rellstab)
8. *Der Atlas* (Heinrich Heine)
9. *Ihr Bild* (Heinrich Heine)
10. *Das Fischermädchen* (Heinrich Heine)
11. *Die Stadt* (Heinrich Heine)
12. *Am Meer* (Heinrich Heine)
13. *Der Doppelgänger* (Heinrich Heine)
14. *Die Taubenpost* (alternativ: D 965a)
(Johann Gabriel Seidl)

Ludwig van BEETHOVEN (1770 – 1827)

Maillied, op.52, nr.4 (1796), 2'

Neue Liebe, neues Leben op.75, nr.2 (1809), 3'

Abendlied (1820), 5'

An die ferne Geliebte (1816), 13'

--- pause ---

Koncerten sendes direkte

DR P2

10:00 Et kvarter med gårsdagens kunstner
13:15 Rundvisning på slot og i park
15:00/16:00 Erlendis Guitarkvartet (PL)
17:15 Koncertintroduktion v. Valdemar Lønsted
20:00 Mark Padmore (UK), tenor og Kristian Bezuidenhout (ZA), fortepiano

Om musikken

Beethoven og lieden

“Jeg skriver meget nøddigt sange,” sagde Beethoven engang. De klange, der opstod i hans hoved, hørte han altid for fuld musik, og med vokalkompositioner spurgte han sig altid, om de nu egentlig kunne synges. Alligevel skulle det vise sig, at halvdelen af Beethovens samlede værker blev komponeret for den menneskelige stemme, og når det drejer sig om lieden, begyndte det i 1783, da han var 13 og sluttede i 1823, da han var 53. Goethe er den digter, han oftest satte i musik, således også to af dem, der står på programmet.

‘Mailied’ (1796) er et henrevet digt om forår og forelskelse, Beethoven komponerede det i strofisk form med boblende mellemstil, noget som Goethe i høj grad må have bifaldet, for han brød sig ikke om for vidtgående musikalske fortolkninger af sine digte.

Men den erotiske længsel i ‘Neue Liebe, neues Leben’ (1809) tilskyndede Beethoven til at skabe en anderledes gennemkomponeret lied, bestandigt med fokus på det urolige hjerte.

Vi er et helt andet sted i ‘Abendlied unter’m gestirnten Himmel’ (1820), Beethoven bestilte digtet hos den i dag ukendte H. Goeble. Lieden vokser i hver strofe fra folkevisepræg til majestætisk hymne, den handler om menneskets genvordigheder og kampe, om dets ædle stræben efter at nå op i himmellyset.

Der var andre, der skrev liedcyklusser før Beethoven og Schubert, men *An die ferne Geliebte* (1816) fik faktisk status som den første og ypperste i 1800-tallet. Beethoven formede de seks digte af Alois Jeitteles til en subtilt integreret musikalsk helhed, hvor enkeltdelene er føjet sammen til én ekspansiv sang. Her kan man for alvor tale om vokal kammermusik, Beethoven lod så at sige musikken tage magten fra ordet og tog sine instrumentale kompositionsteknikker i anvendelse. Klaveret er særdeles meddigtende, sangene afløser hinanden uden afbrydelse, den sidste genoptager stof fra den første, så det er forståeligt, at denne *Liederkreis*, som Beethoven kaldte den, blev en vældig inspiration for Schubert.

Schuberts sidste liedcyklus

Schwanengesang fra 1828 er ikke en sangcyklus med en fortløbende fortælling som i *Die schöne Müllerin* og *Winterreise*. Schubert havde måske tænkt sangene som to små cyklusser, de er blot efterladt i en samlet bunke, og titlen kommer fra forlæggeren Tobias Haslinger, som opkøbte og udgav dem efter komponistens død. *Schwanengesang* indeholder digte af Ludwig Rellstab (7), Heinrich Heine (6) og Johann Gabriel Seidl (1), men hvad kunne eventuelt forene disse 14 lieder i et overordnet tema?

Schubert blev i sine sidste år stadig mere optaget af at blive Beethovens efterfølger, og især efter dennes død i 1827. Og han kredsede endnu mere end tidligere omkring længslen efter kærligheden, efter han havde mistet forhåbningen om den ved at pådrage sig kærlighedssygen. Også her står Beethoven som et spirituelt forbillede med *An die ferne Geliebte*. Man kunne hævde, at der svæver en fjern elskede over hver enkelt lied i *Schwanengesang*. I Rellstabs ‘Liebesbotschaft’ og ‘In der Ferne’ sender elskerens budskaber ved hjælp af vandet eller vinden, i den umådeligt populære ‘Ständchen’ når tilbederen aldrig frem til den tilbedte på balkonen. Heines ‘Ihr Bild’, ‘Die Stadt’ og ‘Der Doppelgänger’ beskriver tabet af kærlighed og udmåler den forfærdende afstand mellem adskilte elskende.

På en vis måde står sangene af Rellstab og Heine over for hinanden. Rellstabs sidste, ‘Abschied’ som en afsked med fortiden, Heines første, ‘Der Atlas’ som en bebuder af fremtiden. I visse af Heine-sangene hører vi en deklamatorisk stil og stedvis en impressionistisk klangverden, som varslers om, hvad der skulle ske senere i århundredet. ‘Der Doppelgänger’ kan i den forbindelse høres som kulminationen på Schuberts liedkunst. En mand går gennem en by i den stille nat, hans elskede boede engang i et hus, han passerer. Der står et menneske og og vrider hænderne i voldsomme smerter, og manden gyser, fordi han genkender sin egen skikkelse. Schubert skaber et uhørt trøstesløst tonebillede, en langsom og livløs musik. Sangeren deklamerer sin tekst, med pause efter pause, stigende til slutningens gruopvækkende råb ud i natten.

Valdemar Lønsted

Om kunstnerne

Mark Padmore (UK), tenor

Mark Padmore citerer gerne Niels Bohr, nærmere bestemt den berømte sentens "Hvis man kan sætte sig ind i kvantemekanik uden at blive svimmel, har man ikke forstået noget af det."

Ordene falder, når Padmore bliver spurgt, om han dog aldrig bliver træt af Bachs passioner. For det er sådan, vi især kender ham i dag, som evangelisten hos Bach. Et parti han har sunget under mange store Bach-dirigenter, men det var i Philharmonien i Berlin, at det pludselig gav genlyd som aldrig før.

Hvilket også var meningen med projektet, en såkaldt ritualisering af Bachs passioner — iscenesat af teatertroldmanden Peter Sellars — der skulle bringe Jesu lidelseshistorie ind i den ikoniske moderne koncertsal, i hænderne på det ultimative moderne symfoniorkester, uden at den religiøst funderede musik mistede sin inderlighed og transcendens. Og selv om Berliner Filharmonikerne og Simon Rattle selvfølgelig gjorde deres, så var det Mark Padmores evangelist der blev projektets såre menneskelige ansigt, som bandt det hele sammen og på bevægende vis brændte igennem både al moderne flegma og mediemuren. For både Matthæus- og Johannespassionen blev selvfølgelig behørigt dokumenteret på DVD og Blu-ray og har lige siden været de to kronjuveler i det berlinske orkestres medieshop.

Man kunne unde Schubert og hele liedgenren en tilsvarende tur i mediemaskinen, men det sker nok aldrig. I så fald er det dog ikke Mark Padmores skyld. Niels Bohrs ord kunne han lige så godt have anvendt om Schuberts lieder, faktisk sammenligner Padmore netop de tre store liedcyklusser med tre store bjerge som han aldrig bliver træt af at bestige, bjerge hvor ruten og vind og vejr og vel også svimmelheden aldrig er helt den samme.

Og en ny rute viste sig i samarbejdet med Kristian Bezuidenhout — som ellers startede skidt.

Hammerklaveret, som Bezuidenhout skulle have spillet på, var simpelthen så dårligt, at de i stedet måtte skifte til et moderne Steinway, dvs. den samme sorte Mercedes der altid står parat alle vegne, aldrig en gammel folkevogn eller en ædel veteranbil, sådan som Padmore godt kunne ønske sig det. Desuden havde den lokale anmelder i Savannah, Georgia ikke meget fidus til Schuberts Winterreise og gjorde intet forsøg på at skjule det i sin havarirapport.

Siden blev det dog til mange fælleskoncerter, med mere eller mindre alle verdens fineste hammerklaverer — som Bezuidenhout, trods Savannah, Georgia, har en særlig næse for at opspore — til rådighed. For selv om Padmore sætter stor pris på klangskønheden i et Steinway, så skjuler den også meget. Den sorte Mercedes er et udsøgt befordringsmiddel der fragter og støtter sangeren på upåklagelig vis, men man mærker ikke meget til vejen, føler ikke den friske luft. Med et hammerklaver bliver alting mere transparent, i en liedkoncert vil ordene i langt højere grad indtage deres retmæssige plads — som ligeværdige partnere til noderne — og sangeren der skal forme disse ord står pludselig nøgen og eksponeret. Og det er en god ting, ifølge Padmore.

Lige en sidste ting: Mark Padmore elsker festivaler, og han elsker øjenkontakt med publikum. Og da liedteksterne vises på væggen bag sangeren, er der ingen undskyldning for at kigge væk, så hold jer ikke tilbage!

Ulrik Damgaard Andersen

Kristian Bezuidenhouts biografi kan ses i programmet for koncerten 8. juli 2018 kl. 15:30.

Kris spiller på en kopi af et Conrad Graf fortepiano, Wien ca. 1822. 6,4 oktaver CC-f4 (moderne flygler har 7 1/4 oktaver).

Hamrene er beklædt med læder (moderne ditto har filt). Flyglet er bygget af Rodney Regier i USA 1989 og ombygget i 2002 af Edwin Beunk and Johan Wennink. Instrumentet er lejet fra Edwin Beunk Collection, Holland.

10:00	Et kvarter med gårsdagens kunstner
13:15	Rundvisning på slot og i park
15:00/16:00	Erlendis Guitarkvartet (PL)
17:15	Koncertintroduktion v. Valdemar Lønsted
20:00	Mark Padmore (UK), tenor og Kristian Bezuidenhout (ZA), fortepiano

